

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Міжнародних відносин

_____ Петрушенко Ю.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

на тему «ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ У ВІДПОВІДЬ НА
РОСІЙСЬКУ АГРЕСІЮ НА ЕКОНОМІКУ ІНШИХ КРАЇН СВІТУ»

Здобувача вищої освіти 4 курсу

(номер курсу)

_____

(підпис)

К.М. Чевгуз

(ініціали, прізвище)

групи МЕпн-91-0

(шифр групи)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело

Керівник

завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, д.е.н., проф.

(посада, науковий ступінь)

_____

(підпис)

Ю.М. Петрушенко

(ініціали, прізвище)

Суми – 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

здобувачу 4 курсу, групи МЕпн-91-0
(номер курсу) (шифр групи)
Чевгуз Каріни Максимівни
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Вплив міжнародних санкцій у відповідь на російську агресію на економіку інших країн світу»
затверджена наказом по університету від «15» березня 2023 року
№ 0242 VI.
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «6» червня 2023 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи детальне вивчення впливу міжнародних санкцій на економіку інших країн у контексті російської агресії
4. Об'єкт дослідження вплив міжнародних санкцій на економіку інших країн.
5. Предмет дослідження є міжнародна спільнота, що застосовує санкційні заходи та займається пошуком стратегій реагування та зміцнення стабільності у світі.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах розміщених на офіційних сайтах ООН, Верховної Ради України, звітах Ради з міжнародних відносин, Міністерства закордонних справ.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1. Причини російської агресії та введення міжнародних санкцій - 05.05.2023 р.

У розділі 1 розглядаються питання розкриття причин російської агресії; види міжнародних санкцій, що були введені проти Росії; країни, які прийняли рішення ввести санкції проти Росії

Розділ 2. Економічний вплив міжнародних санкцій - 23.05.2023 р.

У розділі 2 завданням є дослідження теми: негативні наслідки санкцій для економіки Росії, вплив санкцій на економіку інших країн, аналіз впливу міжнародних санкцій на світову економіку

Розділ 3. Аналіз наслідків та реакцій на введення санкцій - 01.06.2023 р.

У розділі 3 досліджуються приклади країн, які постраждали від санкцій; порівняння різних реакцій на введення санкцій

8. Консультації щодо роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, д.е.н., проф Юрій Петрушенко	05.04.2023 р.	05.04.2023 р.
2	Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, д.е.н., проф Юрій Петрушенко	24.04 2023 р.	24.04 2023 р.
3	Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, д.е.н., проф Юрій Петрушенко	06.05.2023 р.	06.05.2023 р.

9. Дата видачі завдання: «05 » квітня 2023 року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ У ВІДПОВІДЬ НА РОСІЙСЬКУ АГРЕСІЮ НА ЕКОНОМІКУ ІНШИХ КРАЇН СВІТУ»

здобувача Чевгуз Каріни Максимівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 33 сторінках, зокрема список використаних джерел із 42 найменувань, який розміщено на 5 сторінках. Робота містить 6 рисунків.

У сучасному світі геополітичні конфлікти та агресія національних держав впливають на стабільність та економічний розвиток інших країн. Одним із найактуальніших прикладів такої ситуації є російська агресія та її наслідки для економік інших країн. Відповідь на цю агресію у вигляді міжнародних санкцій стала широко застосовуваним інструментом, спрямованим на зміну політичних рішень та зниження впливу агресивного режиму. Розуміння впливу цих санкцій на економіку інших країн є ключовим для розвитку стратегій реагування та зміцнення міжнародної спільноти.

Міжнародні санкції, що вживаються у відповідь на російську агресію, спрямовані на зміну політичних рішень та вплив на режим, що вчиняє агресію або порушує міжнародні норми. Ці санкції можуть бути економічними, фінансовими, політичними або військовими заходами, спрямованими на обмеження торгівлі, фінансових операцій, інвестицій та інших економічних взаємодій з агресором. Головна мета санкцій - впливати на економіку та розрахунки агресивного режиму, змінюючи його політику та знижуючи агресійні дії.

Метою даної кваліфікаційної роботи є детальне вивчення впливу міжнародних санкцій на економіку інших країн у контексті російської агресії. Робота спрямована на аналіз та оцінку наслідків санкцій для різних секторів

економіки, виявлення причин, що впливають на ефективність санкційних заходів та методику їх роботи.

Для досягнення цієї мети в роботі будуть сформульовані наступні завдання:

- вивчення історичного контексту російської агресії та її наслідків для економіки інших країн;
- аналіз міжнародних санкцій, що були застосовані у відповідь на російську агресію, з оцінкою їхніх цілей та механізмів дії;
- вивчення економічних наслідків санкцій для різних секторів економіки країн, що постраждали внаслідок агресії;
- аналіз ефективності санкційних заходів у досягненні політичних та економічних цілей міжнародної спільноти;

Об'єктом дослідження є вплив міжнародних санкцій на економіку інших країн. Суб'єктом дослідження є міжнародна спільнота, що застосовує санкційні заходи та займається пошуком стратегій реагування та зміцнення стабільності у світі.

Результати цієї роботи мають важливе значення для розуміння ефективності санкцій як інструменту політичного тиску та зміцнення міжнародної безпеки. Особлива увага буде приділена виявленню найкращих практик та можливих напрямків подальшої роботи для покращення результатів міжнародних санкцій у ситуаціях конфліктів та агресії.

Ключові слова: МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ, РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ, ЕКОНОМІКА, СВІТОВІ КРАЇНИ, ТОРГОВЕЛЬНІ СТОСУНКИ, ІНВЕСТИЦІЇ, ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ, ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА, ОБМЕЖЕННЯ, ВТРАТИ, РИЗИКИ.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 рік

Рік захисту роботи – 2023 рік

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	4
ВСТУП	7
1 ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ТА ВВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ.....	9
1.1 Розкриття причин російської агресії.....	9
1.2 Види міжнародних санкцій, що були введені проти Росії.....	11
1.3 Країни, які прийняли рішення ввести санкції проти Росії.....	13
2 ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ	18
2.1 Негативні наслідки санкцій для економіки Росії.....	18
2.2 Вплив санкцій на економіку інших країн.....	24
2.3 Аналіз впливу міжнародних санкцій на світову економіку.....	28
3 АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ ТА РЕАКЦІЙ НА ВВЕДЕННЯ САНКЦІЙ	33
3.1 Приклади країн, які постраждали від санкцій.....	33
3.2 Аналіз економічних та політичних наслідків санкцій.....	36
ВИСНОВОК.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ВСТУП

У сучасному світі геополітичні конфлікти та агресія національних держав впливають на стабільність та економічний розвиток інших країн. Одним із найактуальніших прикладів такої ситуації є російська агресія та її наслідки для економік інших країн. Відповідь на цю агресію у вигляді міжнародних санкцій стала широко застосовуваним інструментом, спрямованим на зміну політичних рішень та зниження впливу агресивного режиму. Розуміння впливу цих санкцій на економіку інших країн є ключовим для розвитку стратегій реагування та зміцнення міжнародної спільноти.

Міжнародні санкції, що вживаються у відповідь на російську агресію, спрямовані на зміну політичних рішень та вплив на режим, що вчиняє агресію або порушує міжнародні норми. Ці санкції можуть бути економічними, фінансовими, політичними або військовими заходами, спрямованими на обмеження торгівлі, фінансових операцій, інвестицій та інших економічних взаємодій з агресором. Головна мета санкцій - впливати на економіку та розрахунки агресивного режиму, змінюючи його політику та знижуючи агресійні дії.

Метою даної кваліфікаційної роботи є детальне вивчення впливу міжнародних санкцій на економіку інших країн у контексті російської агресії. Робота спрямована на аналіз та оцінку наслідків санкцій для різних секторів економіки, виявлення причин, що впливають на ефективність санкційних заходів та методику їх роботи.

Для досягнення цієї мети в роботі будуть сформульовані наступні завдання:

- вивчення історичного контексту російської агресії та її наслідків для економіки інших країн;
- аналіз міжнародних санкцій, що були застосовані у відповідь на російську агресію, з оцінкою їхніх цілей та механізмів дії;
- вивчення економічних наслідків санкцій для різних секторів економіки країн, що постраждали внаслідок агресії;

- аналіз ефективності санкційних заходів у досягненні політичних та економічних цілей міжнародної спільноти;

Об'єктом дослідження є вплив міжнародних санкцій на економіку інших країн. Суб'єктом дослідження є міжнародна спільнота, що застосовує санкційні заходи та займається пошуком стратегій реагування та зміцнення стабільності у світі.

Результати цієї роботи мають важливе значення для розуміння ефективності санкцій як інструменту політичного тиску та зміцнення міжнародної безпеки. Особлива увага буде приділена виявленню найкращих практик та можливих напрямків подальшої роботи для покращення результатів міжнародних санкцій у ситуаціях конфліктів та агресії.

1 ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ТА ВВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ

1.1 Розкриття причин російської агресії

Світ став свідком руйнівних наслідків російської агресії, зокрема проти України. Цей розділ має на меті пролити світло на ключові чинники, які сприяли агресивній поведінці росії, і вплив, який вона мала на міжнародні відносини. Ми розглянемо історичний контекст, проаналізуємо цілі дій Росії та обговоримо роль міжнародних організацій і державних акторів у вирішенні цього питання. Розуміючи причини російської агресії, ми можемо краще зрозуміти поточний глобальний ландшафт і передбачити майбутні виклики.

Почнемо з того, що російська агресія – явище не нове. Протягом історії Росія демонструвала модель експансіонізму та територіальних претензій. Проте обсяг і масштаби його дій змінювалися з часом. Сучасну агресивну поведінку можна простежити ще з радянських часів, під час яких СРСР прагнув посилити свій вплив на сусідні країни та розширити сферу свого контролю [18].

Радянський Союз був великою світовою державою під час холодної війни, змагаючись зі Сполученими Штатами за глобальне панування. СРСР мав на меті поширення комунізму та поширення свого впливу на Східну Європу та інші регіони. Однак розпад Радянського Союзу в 1991 році ознаменував значний перелом в історії Росії, що призвело до періоду політичної, економічної та соціальної нестабільності.

Прихід Володимира Путіна в 1999 році ознаменував початок нової ери в російській політиці. Путін прагнув відновити статус Росії як світової держави та консолідувати контроль над величезними ресурсами країни. Ці амбіції призвели до більш напористої зовнішньої політики, яка проявилася в різних формах агресії та інтервенції [3].

Ця агресія має серйозні наслідки для стабільності та безпеки у регіоні та далеко за його межами. У зв'язку з цим, розуміння причин, що лежать в основі російської агресії, є важливим завданням для забезпечення миру та безпеки. У цьому розділі роботи розглянемо основні причини російської агресії та фактори, що сприяли її розкриттю.

Однією з ключових причин російської агресії є геополітичні мотиви. Росія вважає себе великою світовою державою зі значною впливовою сферою. Крим, який має стратегічне значення через своє географічне положення, був завжди важливою територією для Росії. Крім того, Росія бачить Україну як свій природний впливовий регіон, і втрата впливу в цій країні викликала обурення та страхи у російського керівництва [7].

Ще однією важливою причиною російської агресії є енергетичні інтереси. Росія є одним з провідних світових експортерів природного газу та нафти, і контроль над енергетичними ресурсами надає їй велику політичну та економічну силу. Україна виступає транзитним коридором для транспортування російського газу до Європи, і втрата контролю над цими транзитними мережами під час подій 2014 року вплинула на енергетичну безпеку Росії.

Етнічні та ідентичні чинники також мають значення при розумінні причин російської агресії. На сході України проживає значна російськомовна та російсько-етнічна спільнота. Росія використовує цю ситуацію для стимулювання сепаратистських настроїв та пропаганди на користь своїх інтересів. Крім того, Росія активно розповсюджує свою версію історії та ідеологію, спрямовані на відновлення свого впливу у регіоні.

Російська агресія також має свої корені у геополітичному конфлікті з Заходом. Росія вважає, що її вплив та безпека загрожено розширенням НАТО та Європейського Союзу на сході. Події в Україні були сприйняті Росією як спроба Заходу наблизитись до її кордонів і зменшити її вплив у регіоні. Росія реагує на це шляхом проведення військових операцій та спонукання до політичного розколу у Заходньому світі [13].

Російська агресія має комплексні причини, що включають геополітичні мотиви, енергетичні інтереси, етнічні та ідентичні чинники, а також геополітичний конфлікт з Заходом. Розуміння цих причин є важливим для розробки ефективної стратегії протидії російській агресії та забезпечення миру та безпеки у регіоні та світі.

1.2 Види міжнародних санкцій, що були введені проти Росії

У зв'язку з російською агресією та порушенням міжнародного права, міжнародна спільнота ввела різні види санкцій проти Росії з метою змінити її поведінку та покласти край її незаконним діям. У цьому розділі роботи розглянемо різні види міжнародних санкцій, що були введені проти Росії, їхні цілі та наслідки.

Одним з найпоширеніших видів санкцій проти Росії є економічні санкції. Ці санкції включають заборону на торгівлю окремими товарами та послугами, обмеження доступу до фінансових ринків, заморожування активів та блокування банківських рахунків. Їхній основний метою є завдання шкоди російській економіці, зменшення її здатності фінансувати військові дії та вплив на політичні рішення країни. Економічні санкції впливають на російські підприємства, зокрема нафтогазовий сектор, оборонну промисловість та фінансовий сектор.

Торгівельні санкції також є важливим інструментом у міжнародному впливі на Росію. Вони передбачають обмеження укладання торговельних угод та участь у міжнародних торговельних угодах. Ці санкції можуть включати заборону на експорт певних товарів і послуг до Росії, а також на імпорт російських товарів. Торговельні санкції спрямовані на обмеження доступу Росії до ринків, зниження її експортних можливостей та зменшення доходів від зовнішньої торгівлі.

Ще одним видом санкцій є обмеження в оборонній сфері. Ці санкції передбачають заборону експорту військової техніки та товарів подвійного

використання до Росії, а також настанови на зупинення співробітництва в галузі військово-технічного співробітництва. Вони мають на меті обмеження здатності Росії здійснювати розширення та модернізацію своїх військових сил, а також позбавлення її доступу до новітніх військових технологій та обладнання.

Персональні санкції є спрямованими на конкретних осіб, включаючи державних посадовців, бізнесменів та інших осіб, вважаються відповідальними за порушення міжнародного права та розширення російської агресії. Ці санкції включають заборону на в'їзд до країн, заморожування активів та блокування фінансових рахунків. Вони призначені для виклику дискомфорту та покарання окремих осіб, а також для втручання у їхні фінансові та особисті справи.

Технологічні санкції передбачають обмеження доступу Росії до новітніх технологій та знань у таких галузях, як інформаційні технології, космічна технологія, науково-дослідницькі розробки та інші. Ці санкції мають на меті позбавлення Росії можливостей для розвитку та модернізації важливих галузей, а також обмеження її можливостей у сфері кібербезпеки та військово-промислового комплексу [18].

Дипломатичні санкції передбачають обмеження дипломатичних стосунків та взаємодії з Росією. Вони можуть включати зниження рівня дипломатичних відносин, висилку дипломатичних працівників та обмеження діяльності російських посольств та консульств у інших країнах. Дипломатичні санкції спрямовані на позбавлення Росії можливостей для розширення своїх зовнішніх впливів та на покарання за її неприйнятну поведінку на міжнародній арені.

Введення різних видів міжнародних санкцій проти Росії є важливим інструментом для впливу на її поведінку та зупинення агресії. Економічні, торговельні, оборонні, персональні, технологічні та дипломатичні санкції мають на меті завдати шкоди російській економіці, обмежити її можливості для ведення військових дій та змусити країну повернутися до міжнародно

прийнятих норм та стандартів. Важливо розуміти, що санкції можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки, які потрібно уважно зважати при їхньому використанні. Проте, вони залишаються важливим інструментом для відстоювання міжнародної правової системи та забезпечення безпеки та стабільності у регіоні та світі [2].

1.3 Країни, які прийняли рішення ввести санкції проти Росії

Від початку російської агресії та порушення міжнародного права, кілька країн прийняли рішення ввести санкції проти Росії з метою вплинути на її поведінку та зупинити незаконні дії. У цьому розділі роботи розглянемо країни, які ввели санкції проти Росії, їхні мотивації та наслідки.

Загалом, з початку повномасштабного вторгнення проти Росії було запроваджено 13,263 санкцій (рис. 1).

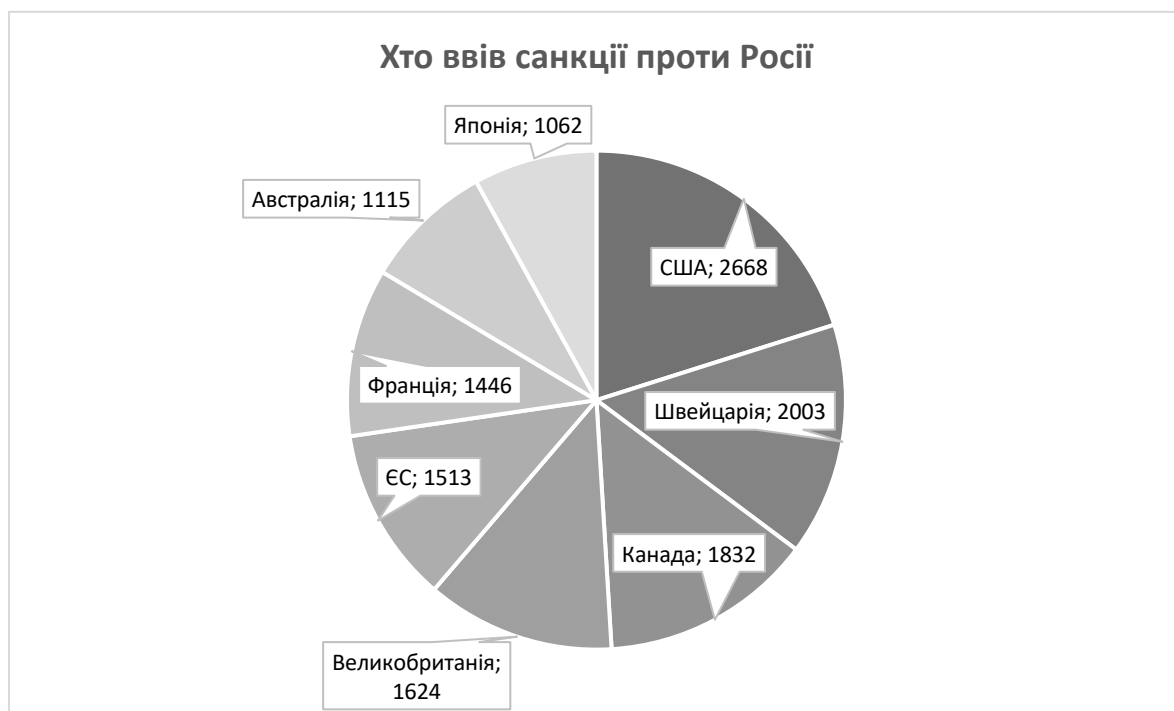

Рис. 1 – Список країн та розмір введених санкцій проти росії з 2022 року

Якщо ж до загальної кількості додати 2695 санкцій, які були введені ще з 2014 року, можемо побачити наступні результати (рис. 2)

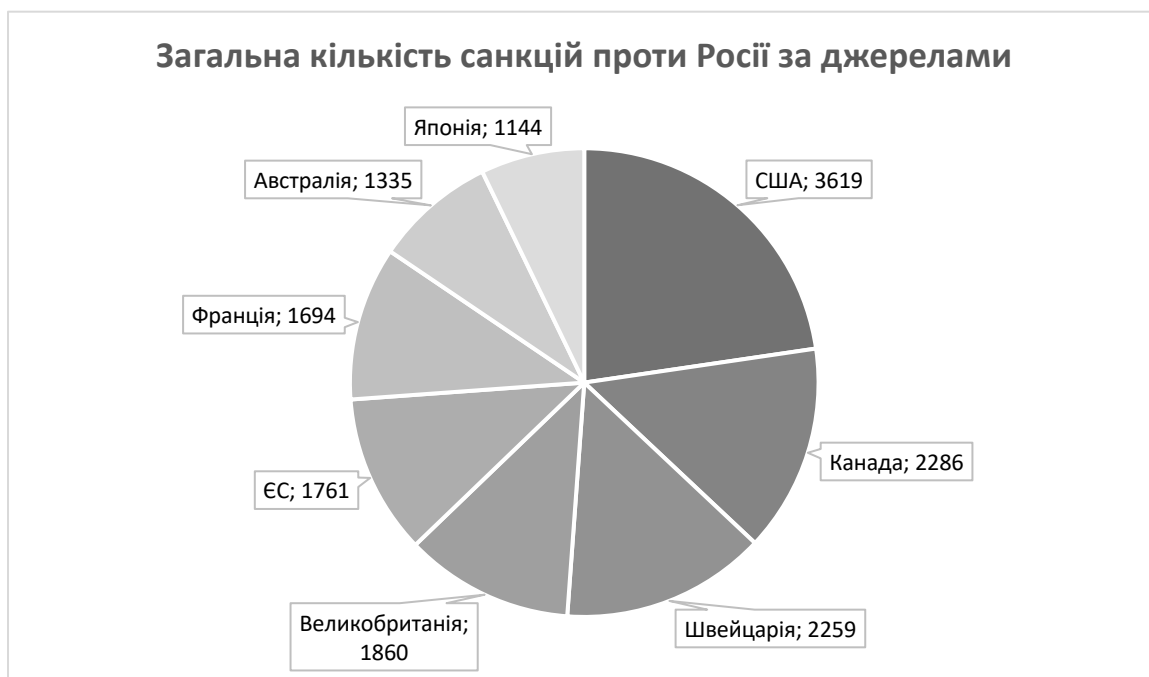

Рис. 2 - Список країн та розмір введених санкцій проти росії з 2014 року

США були однією з перших країн, яка ввела 3619 санкції проти Росії у зв'язку з її агресією. У 2014 році була прийнята серія санкцій, включаючи фінансові обмеження, замороження активів та заборону на ввезення товарів з окупованого Криму. Пізніше США розширили санкції, включаючи секторальні обмеження на російську нафту та газ, а також обмеження доступу до фінансового ринку. Мотивацією США було зупинити російську агресію та захистити свої інтереси та інтереси своїх союзників.

Європейський Союз також не залишився осторонь і ввів ряд з 1860 санкцій проти Росії у зв'язку з агресією та незаконною анексією Криму. Санкції, прийняті ЄС, включали обмеження на торгівлю та інвестиції, заморожування активів та обмеження доступу до фінансового ринку. Мотивацією ЄС було забезпечення безпеки своїх членів, підтримка

територіальної цілісності України та встановлення міжнародного правопорядку.

Канада ввела 2286 санкції проти Росії, узгоджені з США та ЄС. Ці санкції включали заборону на ввезення товарів з Криму, заморожування активів та обмеження доступу до фінансового ринку. Канада підтримувала міжнародне право та незалежність України і ввела санкції як покарання за агресивну діяльність Росії [11].

Наступною країною стала Австралія, яка також долучилася до світової коаліції, ввівши 1335 санкції проти Росії. Санкції включали обмеження на фінансові операції та заборону на постачання військового обладнання та технологій до Росії. Мотивацією Австралії була підтримка міжнародного права та обмеження агресивної діяльності Росії.

Внаслідок російського вторгнення в Україну, до ряду країн приєдналася Велика Британія, прийнявши рішення про введення 1860 санкцій проти Росії. Ці санкції охопили більш ніж 100 фізичних осіб та компаній, таких як ВТБ, Ростех і Аерофлот. Аерофлоту було заборонено здійснювати польоти до Великої Британії. Також були встановлені обмеження на суми вкладів та депозитів громадян РФ в британських банках, обмеження складають до £50 000 (\$66 800).

Додатково, було введено заборону на залучення великими російськими компаніями фінансування на британському ринку, а також на імпорт технологій та обладнання для перероблення нафти до Росії. Ці ж заходи були застосовані й до Білорусі. Крім того, були введені персональні санкції, які передбачають заморожування активів проти президента Путіна та міністра закордонних справ Лаврова [20].

Крім згаданих вище країн, такі держави як Норвегія, Японія (1144), Швейцарія (2259), Туреччина та інші, також прийняли рішення ввести санкції проти Росії. Всі вони ввели обмеження на фінансові операції, заморожування активів, обмеження на в'їзд деяких російських посадовців та інші заходи.

Мотивація цих країн була схожою - зупинити агресію Росії та підтримати принципи міжнародного права.

Введення санкцій проти Росії стало реакцією кількох країн на її агресію та порушення міжнародного права. Сполучені Штати Америки, Європейський Союз, Канада, Австралія та інші країни ввели різноманітні санкції, які включали обмеження на торгівлю, фінансові операції, заморожування активів та обмеження доступу до фінансового ринку. Мотивацією було підтримання міжнародного права, захист власних інтересів, підтримка територіальної цілісності та безпеки України.

Таким чином, завдяки цьому, Росія очолила список країн за наявністю санкцій, перемістившись з 2 місця на перше, обігнавши при цьому свого союзника – Іран. (рис.3).

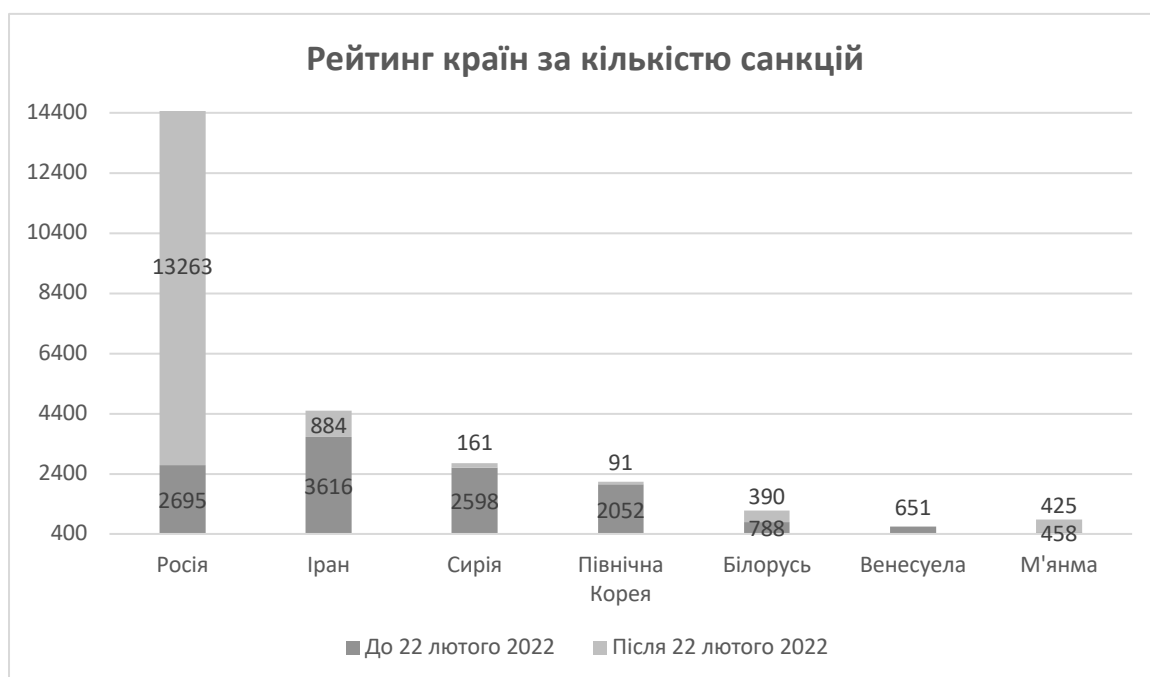

Рис. 3 - Росія очолила країну під санкціями

Санкції мають наслідки як для Росії, так і для країн, що вводять їх. Вони можуть призвести до зменшення торговельного обсягу, зростання економічного тиску та змін у політичному ландшафті. Проте введення санкцій

є важливим інструментом для забезпечення міжнародної безпеки, відстоювання міжнародних норм та стабільності у світі [9].

2 ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ

2.1 Негативні наслідки санкцій для економіки Росії

Всім відомо, що економічні санкції призначені для покарання націй за погану поведінку. Протягом багатьох років країни запроваджували санкції проти Росії за анексію Криму в Україні, проте набагато радикальнішими вони стали саме після повномасштабного вторгнення на територію України після 24 лютого 2022 року. Хоча санкції були спрямовані проти російських лідерів, наслідки поширилися на росіян. Економіка зазнала величезного удару. Вартість рубля впала, інфляція різко зросла, а економічне зростання зупинилося. У багатьох росіян скорочуються доходи та заощадження. Міжнародний бізнес пішов з Росії, залишивши багатьох людей без роботи.

І в першу чергу вплив торкнувся торгівлі з основними партнерами. Санкції сильно вдарили по торгівлі Росії з її основними партнерами. На графіках можна помітити наскільки скоротився експорт і імпорт в ЄС в порівнянні з довоєнним 2021 роком (рис. 4, 5).

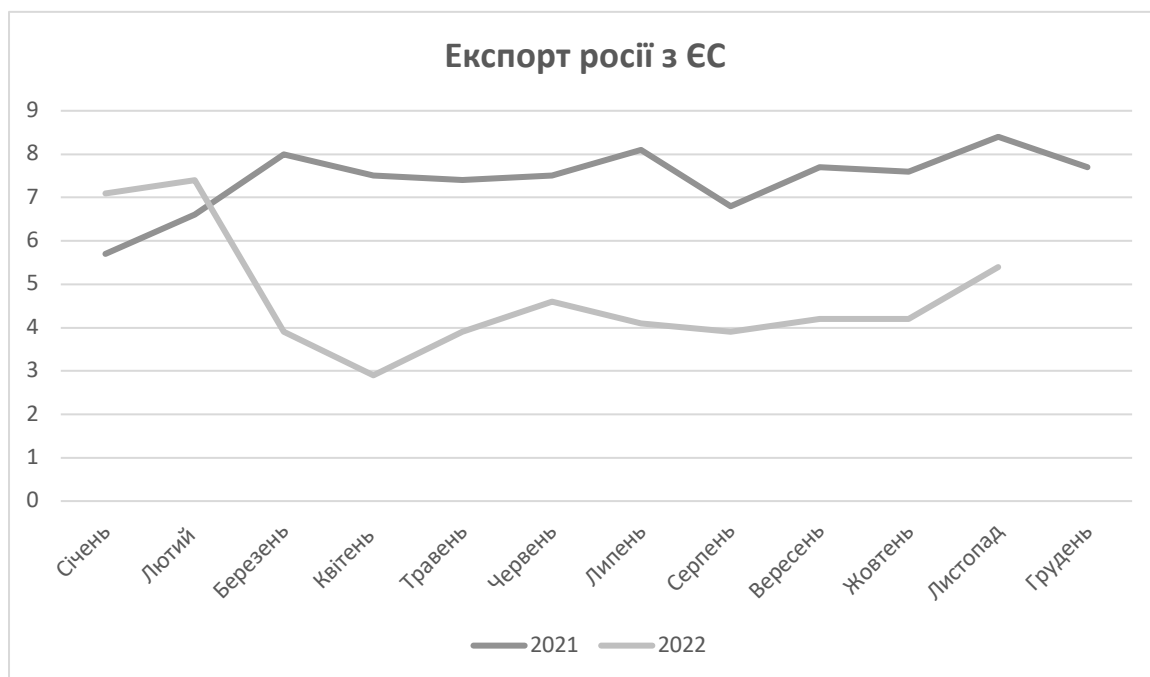

Рис. 4 – Експорт Росії з ЄС

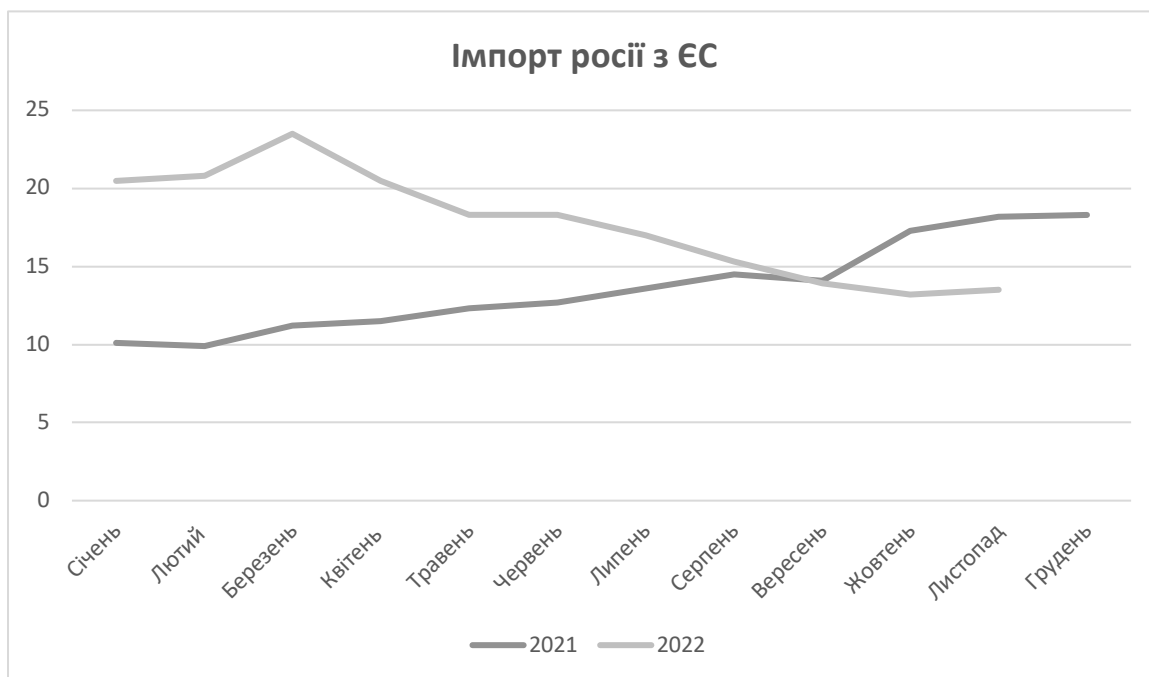

Рис. 5 – Імпорт 2021 та 2022 років

За даними Єврокомісії, з лютого 2022 року ЄС заборонив експорт товарів до Росії на суму понад 43,9 млрд євро та імпорту товарів на 91,2 млрд євро. Це означає, що зараз під санкції потрапляє 49% експорту та 58% імпорту порівняно з 2021 роком [40].

Ці втрачені торгові відносини мали величезний вплив на російську економіку. Багато російських компаній втратили основних клієнтів і джерела доходу. У фермерів і виробників залишилися надлишки товарів і сировини, які вони більше не можуть продати.

Російський рубль впав у ціні відносно інших основних валют, таких як долар США та євро. Слабша валюта означає, що рубль менше купується на зовнішніх ринках, що робить імпортні товари дорожчими для росіян. Хоча слабша валюта може сприяти експорту, загальний вплив на економіку та споживачів Росії був негативним через її сильну залежність від імпорту. Уряду довелося витратити мільярди доларів зі своїх валютних резервів, щоб підтримати рубль. За оцінками експертів, за останні роки інфляція в Росії перевищила 15% [42]. Це призвело до зростання інфляції та зростання вартості життя для пересічних росіян. Уряд намагався приборкати інфляцію шляхом

підвищення процентних ставок, але це лише уповільнює економічне зростання та споживчі витрати. Це дійсно програшна ситуація. Єдиний спосіб суттєво знизити інфляцію в стійкий спосіб — усунути її корінні причини — санкції та ізоляцію від світової торгівлі.

Наступним наслідком стало те, що іноземні інвестори масово вивели свої гроші з Росії. 2022 року приблизно 1400 іноземних компаній вирішили покинути Росію. З них близько 200 продали або списали свої активи, а 1200 оголосили про скорочення діяльності або тимчасове припинення роботи. Багато транснаціональних корпорацій зменшили свою присутність у Росії з початку війни. Проте більше тисячі іноземних компаній продовжують залишатися в Росії [1].

Пізніше уряд Росії вжив заходів для збільшення витрат на виходження для західних компаній. З серпня 2022 року були введені особливо обмежувальні заходи проти суб'єктів та громадян "недружніх держав", що включає Сполучені Штати, країни-члени ЄС, Великобританію, Австралію та Канаду. Наприклад, нове російське законодавство дозволяє ігнорувати голоси іноземних акціонерів і членів ради директорів. Продаж акцій у кваліфікованих компаній тепер потребує згоди президента, а підприємства зобов'язані продавати активи зі знижкою не менше 50% від ринкової вартості, яка зазначена у звіті про оцінку активів. Крім того, запропоновано відстрочку платежу на один-два роки та/або добровільне перерахування не менше 10% вартості угоди до федерального бюджету. З меншою кількістю іноземних інвестицій економічне зростання сповільнюється. Багато російських компаній мають проблеми з доступом до міжнародних фінансових ринків і іноземних партнерів [41].

Освічені та кваліфіковані росіяни залишили країну в пошуках кращих можливостей. Більша хвиля стала причиною введеною мобілізацією від вересня 2022 року в Росії. За даними, опрацьованими в Лондоні, із Росії виїхало 1,3 мільйона людей [29]. Ця втеча людського капіталу позбавляє Росію

інноваційного та підприємницького таланту. Внаслідок цього «витік мізків» ускладнює для Росії диверсифікацію своєї економіки за межі нафти та газу.

Санкції сильно вдарили по ключових секторах економіки Росії. Кілька галузей промисловості, від яких залежить економічне зростання та стабільність країни, стикаються з серйозними проблемами. Хоча в першій половині 2022 року Росія виграла від зростання цін на викопне паливо на світових ринках, санкції, спрямовані на імпорт нафти, які набули чинності в грудні 2022 року, призвели до обмеження доходів Росії.

За даними Міжнародного енергетичного агентства, нафтові доходи Росії в січні 2023 року скоротилися більш ніж на чверть (порівняно з січнем 2022 року). Ще суттєвішим (понад 40%) було падіння у лютому. (рис. 6). Це сталося через шостий пакет санкцій, прийнятий у червні 2022 року, який включає заборону купівлі, імпорту та передачі морської сирової нафти та певних нафтопродуктів з Росії до ЄС. Ці обмеження набули чинності з 5 грудня 2022 року для сирової нафти та з 5 лютого 2023 року для інших продуктів переробки нафти [22].

Хоча існує тимчасовий виняток для імпорту сирової нафти трубопровідним транспортом до деяких держав-членів ЄС, які мають особливу залежність від російських поставок і не мають реальних альтернатив, більшість російської нафти, яка постачається до ЄС, транспортується морським шляхом [16]. Тому ці обмеження зачіпають приблизно 90% імпорту російської нафти до Європи до кінця 2022 року, що значно зменшить торговельні прибутки Росії. Деякі країни, такі як Болгарія та Хорватія, одержали тимчасові відступи щодо імпорту російської морської сирової нафти та вакуумного газойлю відповідно.

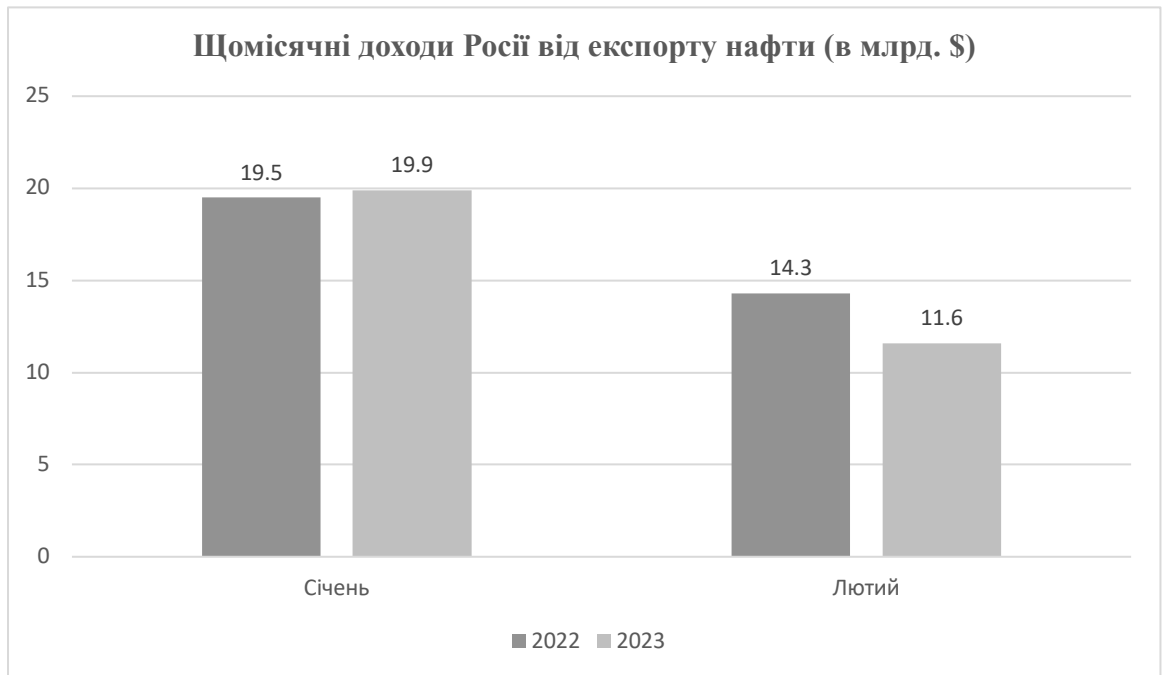

Рис. 6 - Щомісячні доходи Росії від експорту нафти (в млрд. \$)

Банківський сектор Росії був ізольований від світових ринків капіталу, що обмежує його здатність позичати гроші. 300 мільярдів євро резервів, саме така сума російського Центрального банку заблокована в ЄС, інших країнах G7 та Австралії (дві третини з яких заблоковано в ЄС). Під санкціями опинилися 70% активів російської банківської системи. Близько 20 мільярдів євро активів понад 1500 осіб та організацій, які перебувають під санкціями, були заморожені. Багато російських банків і компаній більше не можуть отримувати фінансування від західних установ. Це ускладнює підприємствам інвестування, розширення та створення нових робочих місць [27].

Енергетичний сектор Росії дає більше половини експортних доходів і доходів федерального бюджету. Однак енергетичні компанії були відрізані від західних технологій і фінансування.

Щоб пом'якшити економічні збитки від санкцій, Росія випробувала різні стратегії:

1. Формування тісніших зв'язків з Китаєм та іншими незахідними партнерами. Однак ці союзи не можуть повністю замінити західні інвестиції та технології. До того ж заміна торгівлі із Заходом потребує

часу. Економіка Китаю, хоч і зростає, ще не така велика, як разом узяті економіки ЄС і Північної Америки.

2. Розвиток вітчизняної промисловості для виробництва товарів, які раніше імпортувалися. Але створення нових галузей промисловості з нуля – це повільно, дорого і не гарантовано успіху.
3. Придушення втечі капіталу через обмеження валютних операцій та офшорних холдингів. Проте жорсткий контроль часто має зворотний ефект, ще більше підриваючи довіру інвесторів.

Крім цього, щоб уникнути впливу санкцій, Росія розробила різні методи ухилення від санкцій і значною мірою покладається на свою тіньову економіку.

4. Одним із поширених методів ухилення від санкцій є неправдиве виставлення фактур. Це передбачає маніпулювання ціною, кількістю або якістю імпорту чи експорту, щоб приховати походження або призначення товарів і грошових потоків. Наприклад, Росія експортує нафту до Китаю, але виставляє рахунки так, ніби вона йде до Малайзії, щоб уникнути обмежень. Росія навчилася використовувати складні мережі підставних компаній і посередників, щоб приховати справжнє походження або призначення товарів.
5. Такі криптовалюти, як біткоїн, також надали Росії спосіб уникнути санкцій. Криптовалютні транзакції важко відстежити та контролювати, що дозволяє Росії таємно переміщувати гроші через кордони. Російський уряд навіть запропонував створити національну криптовалюту для спрощення анонімних транзакцій.
6. Велика тіньова економіка Росії, яка за оцінками становить близько 20-30% ВВП, також допомагає країні уникнути впливу санкцій. Тіньова економіка включає незареєстровану економічну діяльність, як-от готівкові операції, хабарі, відмивання грошей та інші незаконні фінансові потоки, які органам влади важко виявити. Тіньова

економіка забезпечує додатковий прибуток і ліквідність, які можуть підтримати російську економіку, незважаючи на санкції [10].

Хоча ухилення від санкцій і опора на тіньову економіку дають короткострокові вигоди, у довгостроковій перспективі вони підривають економічні та політичні інститути Росії. Ухилення від санкцій перешкоджає іноземним інвестиціям і торгівлі з законними партнерами, а тіньова економіка позбавляє уряд податкових надходжень, послаблюючи державні послуги. Щоб російська економіка повністю розкрила свій потенціал, їй необхідно встановити міцніше верховенство права та прозорість. Але поки Росія стикається з санкціями, вона, швидше за все, продовжуватиме використовувати хитрі методи, щоб уникнути їх [33].

Очевидно, що санкції мали серйозні негативні наслідки для російської економіки, порушивши торгівлю з ключовими партнерами, викликавши інфляцію та скоротивши іноземні інвестиції. Росія сподівається, що нові торговельні відносини заповнять порожнечу, але відбудова її економіки буде важкою битвою.

2.2 Вплив санкцій на економіку інших країн

На перший погляд, здається, що санкції покликані покарати агресора і змусити його змінити свою поведінку. Однак при ближчому розгляді стає очевидним, що деякі країни отримують економічні вигоди від обмежень, накладених на Росію.

Введення санкцій проти Росії після повномасштабного вторгнення у 2022 році принесло економічну вигоду деяким країнам Європейського Союзу.

Польща та країни Балтії. Ці країни отримали можливість збільшити експорт своєї сільськогосподарської продукції, зокрема м'яса, молока, зерна та овочів, на ринки, які раніше постачалися з Росії та Білорусі. Експорт Польщі до Німеччини та Нідерландів зріс на 15-25% порівняно з попереднім роком [37].

Фінляндія та Швеція отримали переваги у сфері транзиту вантажів. Збільшення обсягів транзиту через порти Фінляндії та Швеції компенсувало втрати від скорочення туризму з Росії.

Німеччина та Італія. Незважаючи на те, що ці країни мали тісні економічні зв'язки з Росією, вони змогли частково компенсувати втрати, переорієнтувавшись на нові ринки збуту та постачальників енергоносіїв. Італія наростила імпорт газу з Алжиру, Німеччина - з Норвегії та Нідерландів [14].

Введення санкцій проти Росії після повномасштабного вторгнення у 2022 році принесло додаткові вигоди для економіки США.

По-перше, обмеження на імпорт російської нафти та газу збільшили попит на американські енергоресурси на світових ринках. Це сприяло зростанню видобутку сланцевої нафти та скрапленого природного газу в США, що позитивно вплинуло на американську нафтогазову галузь.

По-друге, обмеження на постачання російських товарів і послуг стимулювали розвиток відповідних галузей у США. Наприклад, скорочення імпорту російської сталі сприяло зростанню виробництва сталі в США. Аналогічна ситуація спостерігалася в авіаційній та космічній галузях.

По-третє, санкції проти російських банків та компаній змусили їх виводити капітали та активи з Росії. Частина цих коштів була вкладена в американські цінні папери, що сприяло зростанню фондових індексів США [34].

Китай також не стоїть осторонь і поповнює список країн, які отримали вигоду від санкцій.

І першою перевагою стала економічна вигода. Коли західні країни запровадили санкції проти Росії, економіка Китаю виграла в кількох напрямках. Як найбільший торговельний партнер Росії, експорт Китаю до Росії збільшився більш ніж на 25% з 2021 по 2022 рік. Маючи менше конкурентів з країн, що запровадили санкції, китайські компанії отримали більший доступ до російського ринку та ресурсів.

Не мало важливим пунктом є також енергетичні угоди, адже Китай і Росія також зміцнили своє енергетичне партнерство. Китай імпортує понад 70% сирої нафти і 40% природного газу з Росії. Санкції дали Китаю важелі впливу, щоб домовитися про нижчі ціни та підписати довгострокові контракти на постачання зі знижкою. Наприклад, у 2022 році Китай і Росія підписали 30-річну газову угоду на суму 400 мільярдів доларів.

Технологічна співпраця між Китаєм і Росією посилилася, оскільки Росія прагнула замінити західні технології. Китайські технологічні компанії отримали нові можливості для продажу телекомунікаційного обладнання, штучного інтелекту, квантових обчислень та інших технологій до Росії. Huawei і ZTE виграли великі контракти на розбудову інфраструктури та мереж 5G в Росії, які раніше дісталися Ericsson або Nokia [28].

Хоча західні санкції мали на меті дипломатичну ізоляцію Росії, вони підштовхнули Росію далі на геополітичну орбіту Китаю. Санкції завдали шкоди західному впливу в Росії і дозволили Китаю зміцнити свої економічні, енергетичні та технологічні зв'язки з Росією за рахунок Заходу. Деякі аналітики стверджують, що зі стратегічної точки зору Китай отримав від санкцій більше користі, ніж Росія.

У майбутньому політикам у країнах, що запроваджують санкції, можливо, доведеться враховувати потенційні вигоди Китаю при розробці санкцій проти Росії. Націленість на енергетичний і технологічний сектори Росії може продовжувати стимулювати російсько-китайську співпрацю в цих стратегічних сферах. Для справжньої ізоляції Росії можуть знадобитися ширші санкції, або ж слід розглянути можливість послаблення санкцій і дипломатії, щоб збалансувати їх зі зростаючими російсько-китайськими зв'язками. У геополітиці важко уникнути непередбачуваних наслідків .

Економіка Туреччини підсилася завдяки зростанню експорту. Коли Росія заборонила імпорт сільськогосподарських товарів з Туреччини у 2015 році, Туреччина була змушена шукати нові експортні ринки. Туреччина звернулася до країн Близького Сходу та Африки, агресивно просуваючи

експорт зернових, фруктів, горіхів та іншої сільськогосподарської продукції. До 2020 року експорт сільськогосподарської продукції в ці регіони зріс більш ніж на 50% порівняно з 2015 роком [17].

Санкції також прискорили реалізацію "Євразійської ініціативи" Туреччини, спрямованої на зміцнення економічних і політичних зв'язків із сусідніми країнами, такими як Іран, Ірак і Грузія. Двостороння торгівля з Іраном та Іраком значно зросла, а експорт продовольства, текстилю та сталі до Іраку збільшився на понад 60% з 2015 по 2020 рік. Тісніші зв'язки з цими сусідами допомогли компенсувати втрати від припинення торгівлі з Росією [31].

Санкції стимулювали зростання в кількох галузях вітчизняної промисловості, таких як харчова, текстильна та металургійна в Туреччині. Оскільки Росія була закрита як експортний ринок, компаніям довелося нарощувати внутрішнє виробництво і шукати нових клієнтів. Державні стимули та інвестиції в ці сектори принесли свої плоди: харчова промисловість виросла до 40 мільярдів доларів, а експорт текстилю збільшився більш ніж на 25% у період з 2015 по 2020 рік [36].

Російські санкції заборонили чартерні рейси та пакетні тури до Туреччини, що призвело до занепаду турецької туристичної галузі. У відповідь Туреччина розпочала туристичні кампанії в Європі, на Близькому Сході та в Азії. Прибуття з Європи та Близького Сходу зросло на понад 50% з 2015 року, компенсуючи втрату російських туристів. Доходи від туризму досягли 34,5 мільярдів доларів у 2019 році, перевищивши досанкційний рівень.

Хоча російські санкції мали на меті завдати шкоди економіці Туреччини, вони мали непередбачуваний ефект диверсифікації торговельних партнерів Туреччини, розвитку внутрішньої промисловості та стимулювання туризму з інших регіонів. В результаті економіка Туреччини стала більш збалансованою і стійкою.

ЄС давно прагне зменшити свою залежність від експорту російських енергоносіїв, і санкції стали додатковим стимулом для диверсифікації джерел

постачання енергоресурсів. Розвиваючи альтернативні джерела та маршрути постачання природного газу та нафти, ЄС послабив здатність Росії використовувати свій енергетичний експорт як політичну зброю [12].

2.3 Аналіз впливу міжнародних санкцій на світову економіку

Ми живемо в епоху глобалізації, де події в одній частині світу можуть мати величезний вплив на інші. Це особливо справедливо, коли йдеться про економічні санкції, накладені на великі країни, такі як Росія. У 2022 році світова економіка все ще відновлюється від COVID-19, і нові санкції проти Росії створюють хвилі, які поширюються далеко за її межі.

Введення санкцій проти Росії у 2022 році спричинило сповільнення світової економіки.

1. Зниження темпів зростання. Світовий ВВП у 2022 році, ймовірно, зросте на 3,2% порівняно з попереднім роком, що на 0,4 процентного пункту нижче, ніж прогнозувалося раніше. Це пояснюється уповільненням економічного зростання в країнах, що розвиваються, особливо в Китаї та Індії, частково через високу інфляцію та жорсткішу монетарну політику [25].
2. Підвищення цін. Світова інфляція, ймовірно, досягне 5,7% у 2022 році, що на 1,8 процентного пункту вище, ніж очікувалося раніше. Це пояснюється зростанням цін на продовольство та енергоносії через війну в Україні.
3. Фінансова нестабільність. Геополітична напруженість та підвищена невизначеність сприяють відтоку капіталу з ринків, що розвиваються, ослабленню національних валют та зниженню цін на акції. Це створює ризики для фінансової стабільності та економічного зростання.
4. Введення санкцій проти Росії у 2022 році спричинило падіння цін на нафту та газ на світових ринках.

По-перше, обмеження експорту російських енергоносіїв змусило країни-імпортери шукати альтернативні джерела постачання, що призвело до надлишку пропозиції та падіння цін. Зокрема, країни Європи активізували закупівлі скрапленого природного газу у США та збільшили видобуток власного газу.

По-друге, невизначеність щодо майбутніх обсягів та умов торгівлі російською нафтою та газом спричинила зниження попиту на світових ринках енергоносіїв. Трейдери утримуються від укладання довгострокових контрактів через ризики раптового припинення постачань.

Зрештою, загальне уповільнення світової економіки через військові дії та санкції проти Росії призвело до скорочення попиту на нафту та газ, а отже й до падіння цін. Хоча наслідки для світової економіки є негативними, проте нижчі ціни на енергоносії допомагають пом'якшити інфляційний тиск у багатьох країнах.

5. Девальвація валюти. З моменту запровадження санкцій курс рубля до долара США знизився більш ніж на 50%. Ця девальвація валюти зробила імпорт дорожчим для російського бізнесу та споживачів. Зростання вартості імпорتنих товарів та сировини призвело до зростання інфляції в Росії [24].
6. Зростання інфляції. Цього року рівень інфляції в Росії перевищив 20% через знецінення рубля та зростання вартості імпорту. Російський центральний банк підвищив процентні ставки, намагаючись стримати зростання інфляції та підтримати рубль. Однак вищі відсоткові ставки також уповільнюють економічне зростання, роблячи позики для бізнесу та споживачів дорожчими [26].
7. Економічний спад. Поєднання девальвації валюти, зростання інфляції та підвищення процентних ставок призвело до скорочення економіки Росії у 2022 році. Санкції зменшили іноземні інвестиції в Росію та обмежили доступ країни до міжнародних ринків капіталу.

Уповільнення економічного зростання в Росії також знижує попит на експорт з боку її торговельних партнерів, що опосередковано впливає на інші економіки [16].

Широкомасштабні наслідки санкцій демонструють, наскільки взаємопов'язаною стала світова економіка. Економічна політика та події в одній країні можуть швидко поширюватися за її межі через торговельні зв'язки, фінансові потоки та реакцію ринків. Хоча санкції мали на меті покарати Росію, вони також призвели до непередбачуваних наслідків, які хвилиною прокотилися по світовій економіці.

Запровадження санкцій проти Росії призвело до стрімкого відтоку іноземного капіталу з країни.

8. Падіння іноземних інвестицій. Іноземні інвестори масово покидають Росію, виводячи кошти з російських активів і припиняючи нові інвестиції. Російський фондовий ринок знизився більш ніж на 50%, а рубль впав до історичного мінімуму по відношенню до основних валют.

Прямі інвестиції в Росію з ЄС і США припинилися, багато корпорацій продають російські активи. Портфельні інвестиції в російські акції та облігації були ліквідовані, а іноземні інвестори розпродають російські активи. Заможні російські громадяни та бізнес також виводять гроші з Росії, стурбовані впливом санкцій та ізоляції на економіку.

Відбувся рекордний відтік капіталу з російських банківських рахунків, а громадяни переказували кошти на закордонні рахунки [30].

Російські олігархи і великі компанії перевели активи в офшорні податкові гавані, щоб уникнути дії санкцій. Масове виведення іноземного капіталу з Росії спричинило серйозний тиск на фінансову систему та валюту країни. Уряд був змушений витратити значні кошти зі своїх великих валютних резервів, щоб підтримати рубль і уникнути повної економічної кризи. Однак, якщо санкції залишаться чинними протягом тривалого періоду, російська

економіка може зіткнутися з глибокою рецесією через брак інвестицій та капіталу [19].

Наслідки санкцій демонструють, наскільки взаємопов'язаною стала світова економіка. Те, що відбувається в одній країні, може мати далекосяжні наслідки в усьому світі, на краще чи на гірше. Санкції проти Росії є прикладом того, як дії однієї країни можуть непередбачувано вплинути на партнерів і союзників.

Оскільки напруженість між країнами, що запроваджують санкції проти Росії, зростає, їхні наслідки поширюються по всьому світу.

Санкції, що обмежують торгівлю з Росією, впливають на глобальні ланцюги поставок і торговельні шляхи. Багато компаній покладаються на матеріали та компоненти з Росії, тоді як інші використовують російські торговельні шляхи для транспортування товарів [4].

Заборона певних видів експорту до Росії та імпорту з Росії змушує компанії шукати альтернативних постачальників і торговельні шляхи, що призводить до збільшення витрат і часу доставки. Ці вищі витрати часто перекладаються на споживачів у вигляді вищих цін.

Санкції та зростання геополітичної напруженості часто спричиняють нестабільність на світових ринках, оскільки довіра інвесторів падає.

Хоча санкції спрямовані безпосередньо проти Росії, світові ринки взаємопов'язані. Нестабільність на російських ринках може перекинутися на інші ринки, що розвиваються, і навіть на розвинені ринки [12].

Інвестори, як правило, переводять кошти з більш ризикованих і нестабільних ринків у "тихі гавані", такі як золото, казначейські облігації та готівка в часи невизначеності. Це може послабити інші світові ринки та валюти.

Існує ймовірність того, що Росія може вжити заходів у відповідь проти країн, які запровадили санкції, заборонивши певний імпорт або торгівлю з ними. Це може негативно вплинути на економіку цих країн, особливо в Європі, де торгівля з Росією є більш значною [5].

Якщо напруженість продовжить ескалацію, Росія може вдатися до більш каральних дій, таких як припинення експорту природного газу до Європи або заборона на проліт над територією України. Такі заходи у відповідь матимуть серйозні економічні наслідки, хоча вони менш вірогідні, враховуючи, що Росія також залежить від доходів від торгівлі з Європою [8].

Підсумовуючи, можна сказати, що хоча санкції мають на меті завдати шкоди російській економіці, світова економіка також відчуває на собі їхній вплив. Масштаби впливу залежать від того, як довго санкції залишатимуться чинними, чи будуть вони посилюватися, а також від того, чи вдасться Росії до заходів у відповідь - все це залишається невизначеним. Світова економіка глибоко взаємопов'язана, як на краще, так і на гірше.

3 АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ ТА РЕАКЦІЙ НА ВВЕДЕННЯ САНКЦІЙ

3.1 Приклади країн, які постраждали від санкцій

В цьому розділі ми розглянемо світовий досвід країн до яких було застосовані санкції та визначимо, як вони працюють у межах різних держав.

Першим явним прикладом є Іран. Іранська ядерна програма стала причиною введення санкцій численними країнами, включаючи Сполучені Штати, Європейський Союз та Організацію Об'єднаних Націй. Санкції проти Ірану були спрямовані на обмеження його здатності розвивати ядерну зброю та підтримувати терористичні групи у регіоні. У 2004 році Сполучені Штати Америки заборонили навіть наукове видання статей, досліджень та інших робіт і представник з Міністерства Фінансів Девід Міллз проінформував 30 організацій, що займалися видавництвом, про необхідність мати ліцензію від міністерства на оприлюднення робіт іранського походження [21].

Ці санкції суттєво ускладнили економічне становище Ірану. Країна зазнала значних обмежень у зовнішньоекономічній діяльності, зменшилися іноземні інвестиції та заборонилися міжнародні фінансові операції. Іранська валюта втратила значну частину своєї вартості, що призвело до зростання інфляції та знецінення заробітної плати населення. Санкції також спричинили скорочення експорту нафти, що суттєво вплинуло на доходи державного бюджету [32].

Північна Корея є іншим прикладом країни, яка постраждала від санкцій. У зв'язку з розвитком ядерної зброї та балістичних ракетних технологій Північною Кореєю, багато країн світу ввели санкції з метою обмежити її здатність до подальших військових провокацій та забезпечити безпеку в регіоні.

Санкції призвели до значних економічних труднощів для Північної Кореї. Заборона на імпорт певних товарів і технологій призвела до обмеження розвитку важливих галузей економіки, таких як промисловість та енергетика.

Країна також зазнала скорочення зовнішньої торгівлі та іноземних інвестицій. Населення Північної Кореї страждало від обмежень доступу до продовольства та основних життєвих потреб [6].

Північна Корея є однією з країн, яка стала об'єктом санкцій з боку багатьох країн через свою ядерну програму та балістичні ракетні випробування. Санкції проти Північної Кореї були запроваджені з метою обмежити її здатність до подальшого розвитку ядерної зброї та зменшити загрозу для регіональної та міжнародної безпеки.

Обмеження здатності до міжнародної торгівлі та співпраці з іншими країнами. Санкції включали заборону на експорт певних товарів та технологій, обмеження фінансових операцій та іноземних інвестицій, а також скасування або обмеження доступу до фінансових ринків.

Заборона на ввезення та вивезення товарів (заборону на імпорт та експорт певних товарів). Це обмеження стосувалося як товарів подвійного використання, таких як технології, які можуть бути використані як для мирних цілей, так і для військових цілей, так і товарів, які можуть бути пов'язані з ядерною та балістичною програмами [23].

Обмеження фінансових операцій: санкції включали обмеження доступу Північної Кореї до міжнародних фінансових ринків та фінансових установ. Це призвело до заборони або обмеження здійснення банківських операцій, включаючи перекази грошей, доступ до кредитів та інших фінансових послуг.

Заборона на подорожі та візові обмеження: деякі країни також запровадили обмеження на подорожі та відмову в видачі віз громадянам Північної Кореї. Це ускладнило можливість представників уряду та інших громадян виїжджати за кордон та взаємодіяти з іншими країнами [15].

Санкції проти Північної Кореї спричинили серйозні економічні труднощі для країни. Обмеження доступу до імпорту товарів і технологій, а також обмеження в зовнішній торгівлі та іноземних інвестиціях, мали суттєвий вплив на розвиток економіки та погіршили умови життя населення.

Крім того, санкції створили труднощі для режиму влади та обмежили їх здатність до здійснення своїх політичних та військових амбіцій [39].

Сирія стала об'єктом санкцій з боку багатьох країн у зв'язку з громадянською війною, порушенням прав людини та застосуванням хімічної зброї. Санкції проти Сирії мали на меті обмежити фінансування конфлікту, зупинити порушення прав людини та змінити поведінку сирійського уряду.

Економічні санкції включали обмеження доступу до фінансових ринків, торговельних обмежень та іноземних інвестицій. Санкції включали заборону на експорт певних товарів і технологій, скасування торговельних преференцій та обмеження фінансових операцій, що мали зв'язок з сирійським урядом.

Заборона на постачання зброї та військового обладнання до Сирії. Це включало як прямі постачання зброї, так і постачання через посередників. Санкції також стосувалися транзиту військової техніки через територію інших країн.

Деякі країни запровадили обмеження на імпорт нафти та інших енергетичних ресурсів з Сирії. Це призвело до складнощів у забезпеченні енергетичних потреб країни, зростання цін на енергоносії та зменшення можливостей для генерації доходів через експорт нафти та газу [38].

Фінансові санкції включали обмеження доступу до міжнародних фінансових систем та банківських послуг для осіб та організацій, пов'язаних з сирійським урядом. Це призвело до ускладнень в здійсненні фінансових операцій, включаючи перекази грошей та доступ до кредитів.

Санкції проти Венесуели були запроваджені з боку кількох країн, включаючи Сполучені Штати, Європейський Союз та інші, у зв'язку з політичною кризою, порушенням прав людини та демократичних принципів. Санкції мали на меті тиск на владу Венесуели, зміну її політики та сприяння відновленню демократії. Нижче наведено кілька основних аспектів санкцій проти Венесуели [39].

Санкції включали економічні обмеження, такі як заборона на торгівлю з певними секторами економіки Венесуели, зокрема нафтовою і газовою

промисловістю. Крім того, були введені обмеження на імпорт та експорт товарів, фінансові операції та іноземні інвестиції. Це призвело до економічного спаду, зниження обсягів торгівлі, зростання інфляції та складнощів у забезпеченні необхідних товарів та послуг для населення.

Були введені персональні санкції проти окремих чиновників та осіб, пов'язаних з владою Венесуели, які вважаються винуватими у порушенні прав людини, репресіях та корупції. Ці санкції включали заморожування активів, заборону на подорожі та інші обмеження [39].

Влада Венесуели стикнулася з обмеженнями в доступі до міжнародних фінансових ринків, включаючи обмеження здійснення банківських операцій, переказів грошей та отримання кредитів. Це ускладнило фінансову ситуацію країни та збільшило економічні труднощі

Санкції проти Венесуели мали значний вплив на економіку та соціальне благополуччя країни. Вони спричинили зростання бідності, знецінення національної валюти, недостачу харчів та медикаментів, а також зниження якості життя населення. Одночасно санкції спричинили політичну ізоляцію Венесуели та обмежили можливості уряду здійснювати свою політику та реалізовувати соціальні та економічні реформи.

3.2 Аналіз економічних та політичних наслідків санкцій

Санкції, які були введені проти Росії, можуть мати серйозні економічні та політичні наслідки для країни і інших держав. Хоча ці санкції, на жаль, не спричинять повний розпад російської економіки, вони все ж можуть покласти достатній тиск на режим Кремля і, можливо, змусити Росію зупинити бойові дії [35].

Одним з найважливіших результатів санкцій стало рішення Росії зміцнити зв'язки з країнами, такими як Іран, Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати, М'янма та кілька африканських держав [23]. У відповідь на санкції, Росія вказала на "ворожі" дії, вчинені проти неї, з боку багатьох інших країн.

Однак не надано чітких вказівок щодо того, що саме вважається "ворожими" діями [18].

Енергетичні санкції, запроваджені Європейським Союзом, G7 та Австралією, ймовірно, матимуть серйозні економічні та політичні наслідки для Росії та інших країн. Заборона на імпорт російського вугілля та морських поставок сирої нафти марки Urals, а також обмеження ціни закупівлі нафти з Росії до 60 доларів за барель, безперечно, мають великий вплив на енергетичну галузь країни [16].

Експортний контроль успішно обмежив потенціал зростання ключових промислових галузей в Росії, а вихід близько 120 компаній з ЄС та G7, які інвестували в Росію після вторгнення, ще більше збільшив дефіцит технологій [8]. Відмова у експорті чутливих технологій до Росії призвела до значного зниження деяких галузей з дефіцитом ключових технологій, таких як штучний інтелект, оптика, хімічні речовини, сучасні матеріали та напівпровідники [1].

Сполучені Штати наклали нові санкції на численні російські банки, юридичні та фізичні особи, пов'язані з управлінням активами, що ще більше ізолює Росію від світової фінансової системи [11].

Крім того, санкції можуть спровокувати незадоволення політикою уряду та зростання соціального невдоволення та протестів через економічні труднощі, які можуть накопичуватися в країні. До війни 2022 року опитування свідчили про сильне бажання встановити нові відносини зі Сполученими Штатами та Європейським Союзом та скасувати санкції, які були належні до 2014 року. Проте нагадування респондентам про погані економічні показники з 2014 року призводить до різкого зниження підтримки російського уряду.

Загалом, потенційні економічні та політичні наслідки санкцій для Росії та інших країн є значними. Зокрема, можна очікувати спаду в окремих галузях промисловості та дефіциту ключових технологій [26].

ВИСНОВОК

Російська агресія проти України має далекосяжні наслідки для стабільності та безпеки не лише у нашій країні, а й у всьому світі. Розуміння причин, що лежать в основі цієї агресії, вкрай важливе для забезпечення миру та безпеки. До основних причин можна віднести той факт, що Росія завжди мала територіальні претензії та прагнула до розширення впливу. Маючи територію майже без придатної води, вона майже завжди воювала з країнами за доступ до неї, що і стало основною причиною анексії Криму в 2014. Не можна не згадати про геополітичний конфлікт з Заходом, який також є ключовою причиною російської агресії.

За інформацією наданою статистикою України, за період з 2014 року проти Росії було введено 15958 санкцій: економічні, торгівельні, обмеження в оборонній сфері, персональні, технологічні та дипломатичні. У той час як такі підсанкційні країни, як Іран, Сирія, КНДР, М'янма, Венесуела та Куба разом мають 9670 обмежень, що запроваджували впродовж десятиліть. США, Канада та Швейцарія очолили список країн за кількістю введених санкцій. Таким чином, Росія зайняла почесне перше місце у рейтингу обмежених країн.

Дослідження показує, що міжнародні санкції, які були введені у відповідь на російську агресію у 2022 році, суттєво впливають на економіку інших країн світу. Ці санкції призвели до різних наслідків.

По-перше, санкції призвели до зміцнення зв'язків Росії з іншими країнами, які не підтримують санкційний режим. Це означає, що Росія шукає альтернативні ринки і партнерів для співпраці, зокрема з країнами, такими як Іран, Туреччина, Об'єднані Арабські Емірати, М'янма та африканські держави. Така реакція демонструє, що санкції не завжди досягають своєї мети у повній ізоляції Росії.

По-друге, санкції суттєво вплинули на російську економіку. Енергетичні санкції, зокрема обмеження на імпорт вугілля та нафти, мали серйозні

наслідки для енергетичної галузі Росії. Крім того, обмеження експорту технологій призвело до дефіциту ключових технологій і зниження деяких галузей промисловості. Фінансовий сектор Росії також зазнав значних втрат через санкції.

По-третє, санкції мають потенціал спровокувати незадоволення політикою уряду та зростання соціального невдоволення в Росії. Економічні труднощі, пов'язані з санкціями, можуть призвести до зниження підтримки російського уряду серед населення.

Не дуже очевидним наслідком є й виграш країн, які скористалися обмеженнями на Росію. Деякі країни Європейського Союзу, зокрема Польща, Балтійські країни, Фінляндія та Швеція, отримали економічні переваги, збільшивши свій експорт і транзит товарів через заміщення російських ринків.

Німеччина та Італія, які мали економічні зв'язки з Росією, зуміли частково компенсувати втрати, переорієнтувавшись на інші ринки збуту та постачальників енергоносіїв. Це свідчить про гнучкість їх економік і здатність швидко адаптуватися до змінних умов.

Санкції проти Росії принесли додаткові вигоди для економіки США. Збільшений попит на американські енергоресурси та обмеження на постачання російських товарів і послуг стимулювали розвиток відповідних галузей у США, таких як нафтогазова, сталева, авіаційна та космічна промисловості.

Китай виграв від санкцій проти Росії, отримавши економічну перевагу і зміцнивши своє енергетичне партнерство з Росією. Китайські компанії збільшили свій експорт до Росії та отримали більший доступ до російського ринку. Крім того, Китай і Росія підписали вигідні угоди про постачання енергоносіїв зі знижкою.

Туреччина виявила гнучкість і розвинула нові експортні ринки. Для ЄС санкції стали стимулом для диверсифікації енергетичних постачань та зменшення залежності від Росії.

Таким чином, санкції проти Росії мають складні економічні наслідки, принесення вигоди деяким країнам, але також стимулюють переорієнтацію і розвиток економік інших країн. Кожна країна реагує по-своєму, залежно від своїх економічних можливостей та зв'язків з Росією.

Проаналізувавши думку українських експертів, викладену в доповіді під назвою "Санкції проти РФ: як вони можуть насправді підірвати режим Путіна", можна дійти висновку, що загалом санкції не мають негайної загрози для диктаторського режиму в найближчі 1-2 роки. Однак, їх критичний вплив проявиться в довгостроковій перспективі, зокрема, протягом 10 років, на рівень і якість життя росіян. На жаль, існує ряд причин для цього, а саме: низький протестний настрій, особистий імідж Путіна, адже більша частина населення все ще довіряє йому. Проте багато росіян вже страждає від улюблених McDonalds, ZARA, IKEA, які покинули ринок РФ. До причин можна також віднести поки ще стійку економіку Росії.

Важливо усвідомити, що санкції, які були накладені на Росію, не є остаточними. Вони мають не лише продовжувати свою дію, але й посилюватися, і вже зараз міжнародна спільнота працює над цим напрямом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. #LeaveRussia. #LeaveRussia: The List of Companies that Stopped or Still Working in Russia. URL: <https://leave-russia.org/>.
2. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. Організація Північноатлантичного договору. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm.
3. Вітенко М. Міністерство освіти і науки України ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vitenko_Mykola/Istoriia_Rosii.pdf. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vitenko_Mykola/Istoriia_Rosii.pdf.
4. ГРОШ. Мустафа Найєм: наслідки санкцій для росії, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0SZq2LZhXfk>.
5. ЄС ухвалив десятий пакет санкцій проти Росії - EU NEIGHBOURS east. EU NEIGHBOURS east. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/yes-uhvalyv-desyatyj-paket-sankcij-proty-rosiyi/>.
6. План дій 2.0 Посилення санкцій проти Російської Федерації. Міжнар. робоча група з питань рос. санкцій, 2023. 35 с. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/18/45/2d4f21ff61cbc141bc06b514c95f42ec_1682403872.pdf.
7. Привід, причина і призначення російсько-української війни. Твоє Місто - твоє телебачення. URL: https://tvoemisto.tv/blogs/pryvid_prychyna_i_pryznachennya_rosiyskoukrai_nskoi_viyny_138442.
8. Санкции против России работают | EEAS. The Diplomatic Service of the European Union | EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/санкции-против-россии-работают_ru?s=177.
9. Санкции против России. Ставки, индексы, тарифы. URL: <https://index.minfin.com.ua/russian-invading/sanctions/>.

10. Санкції проти РФ: що насправді може зламати режим Путіна | Український інститут майбутнього. Український інститут майбутнього. URL: <https://uifuture.org/publications/sankcziyi-proty-rf-shho-naspravdi-mozhe-zlamaty-rezhym-putina/>.
11. Санкції проти РФ. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/sankciyi-proti-rf>.
12. Санкції, запроваджені ЄС щодо Росії через вторгнення в Україну. Солідарність ЄС з Україною. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_uk.
13. Томагавк чи бумеранг? Хто більше страждає від санкцій - Захід чи Росія - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62685323>.
14. Чи працюють санкції проти Росії? Огляд експертних джерел • Ukrainer. URL: <https://ukrainer.net/sankcii-ohliad/>.
15. Чи стануть болючими для Росії санкції Заходу через Україну - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60491597>.
16. Шанковський О. Щодо реальності курсу долара за поребриком (50,72), якому так радіють мишебратья. Ось найкраща ілюстрація – один і той же айфон за. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/olegshan/posts/pfbid0MDZThgcCnDJ1HSNDcyU9KaDcBfYaTJ34Ph2DzucBoHLVHvLfBjNruYYppW7BQrUrl>.
17. A 10-Point Plan to Reduce the European Union's Reliance on Russian Natural Gas – Analysis - IEA. IEA. URL: <https://www.iea.org/reports/a-10-point-plan-to-reduce-the-european-unions-reliance-on-russian-natural-gas>.
18. Analysis: Easy Russia sanctions exhausted, U.S. and allies face economic bite. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/easy-russia-sanctions-exhausted-us-allies-face-economic-bite-2022-04-06/>.

19. Business Retreats and Sanctions Are Crippling the Russian Economy. Search eLibrary :: SSRN. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4167193.
20. CNBC Television. Ukrainian President Zelenskyy addresses CEOs at Yale summit – 6/8/2022, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FlxaTXuaqYo>.
21. EU response to Russia's invasion of Ukraine. European Council Council of the European Union About. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>.
22. EU sanctions against Russia explained. European Council Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>.
23. EU sanctions against russia now include a ban on the provision of legal advisory services - European Business Association. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/en/sanktsiyi-yes-proty-rosiyi-vidteper-vklyuchayut-zaboronu-nadannya-yurydychnyh-poslug/>.
24. EU sanctions against russia: coherence and efficiency during the large-scale invasion of ukraine. A ukrainian assessment - SCEEUS. Sceeus. URL: <https://sceeus.se/en/publications/eu-sanctions-against-russia-coherence-and-efficiency-during-the-large-scale-invasion-of-ukraine-a-ukrainian-assessment/>.
25. European Parliament declares Russia to be a state sponsor of terrorism | EEAS. The Diplomatic Service of the European Union | EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/european-parliament-declares-russia-be-state-sponsor-terrorism_en.
26. FATF Statement on the Russian Federation. Home. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfgeneral/fatf-statement-russian-federation.html>.

27. Galbraith J. K. The gift of sanctions: an analysis of assessments of the russian economy, 2022 – 2023. Institute for New Economic Thinking Working Paper Series, 2023. URL: <https://doi.org/10.36687/inetwp204>.
28. How sanctions have changed russian economic policy. Carnegie endowment for international peace. URL: <https://carnegieendowment.org/politika/89708>.
29. Impact of sanctions on the russian economy / Y. P. Pavytska et al.; ed. by N. Shapoval, J. Nell. KSE University, 2022. 31 p.
30. Jan T. How a Yale professor's viral list pressured companies to pull out of Russia. Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/business/2022/03/11/sonnenfeld-russia-ukraine-corporations/>.
31. Mosolova D., Fleming S. West probes potential sanction dodging as exports to Russia's neighbours surge. Financial Times. URL: <https://www.ft.com/content/4961a96c-16ac-496b-8aba-16d6025e4dfe>.
32. Oil market report - february 2023 – analysis - IEA. IEA. URL: <https://www.iea.org/reports/oil-market-report-february-2023>.
33. Olsen K. B. O., Simon FASTERkjær Kjeldsen. DGAP Policy Brief No. 29, Strict and Uniform: Improving EU Sanctions Enforcement, 2022. 12 p. URL: https://dgap.org/system/files/article_pdfs/DGAP-PolicyBrief-2022-29-EN_0.pdf.
34. One year of war in ukraine: are sanctions against russia making a difference?. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/in-brief/one-year-war-ukraine-are-sanctions-against-russia-making-difference>.
35. Over 1,000 Companies Have Curtailed Operations in Russia–But Some Remain. Yale School of Management | Educating Leaders for Business and Society. URL: <https://som.yale.edu/story/2022/over-1000-companies-have-curtailed-operations-russia-some-remain>.
36. Russia sanctions at one year. CSIS | Center for Strategic and International Studies. URL: <http://www.csis.org/analysis/russia-sanctions-one-year>).

37. Targeting key sectors, evasion efforts, and military supplies, treasury expands and intensifies sanctions against russia. U.S. Department of the treasury. URL: <http://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1296>.
38. The Castellum.AI dashboard provides consolidated Russia sanctions data. – Castellum.AI. Castellum.AI. URL: <https://www.castellum.ai/russia-sanctions-dashboard>.
39. The International Working Group on Russian Sanctions. Freeman Spogli Institute for International Studies | FSI. URL: <https://fsi.stanford.edu/working-group-sanctions>.
40. Transcript of april 2023 world economic outlook press briefing. IMF. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/04/12/tr41123-weo-press-briefing-transcript>.
41. Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>.
42. Wall Street Journal. Cold War 2.0? The Global Economic Impact of Sanctions Against Russia | WSJ, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BKEP8sM0R3E>.